

Giải pháp phòng bệnh cho cá rô phi mùa nắng nóng

1. Mầm bệnh

Tác nhân gây bệnh cho cá là liên cầu khuẩn gram dương, gồm 2 loài vi khuẩn gây bệnh chính là *Streptococcus iniae* và *Streptococcus agalactiae*. Bệnh đã và đang là mối đe dọa cho nhiều loài cá ở các môi trường sống khác nhau như cá biển, cá nước lợ và cá nước ngọt. Tuy nhiên, mối đe dọa chính của bệnh này trong những năm gần đây là cá rô phi, điều hồng nuôi mật độ cao trong ao/lồng.

2. Dấu hiệu lâm sàng

Cá bị bệnh do *Streptococcus* sp. thể hiện một số triệu chứng điển hình: Ban đầu có hiện tượng cá kém ăn, bỏ ăn, bơi lơ đãng ở tầng mặt hoặc sát thành lồng. Những cá bệnh nặng có hiện tượng bơi xoay vòng (bơi không định hướng do vi khuẩn tấn công vào não bộ), mắt lồi và mờ đục một hoặc hai bên (bệnh nặng có thể dẫn đến hiện tượng vỡ mắt), đen thân, có hiện tượng xuất huyết trên da, xương nắp mang và gốc vây (hình 1). Mặc dù triệu chứng điển hình nhất của bệnh là hiện tượng mắt lồi và xuất huyết, trong một số trường hợp cá nhiễm bệnh do *Streptococcus* sp nhưng không biểu hiện rõ triệu chứng trước khi chết. Cá bệnh chỉ xuất hiện hiện tượng đuôi bị ăn mòn, mang nhợt nhạt có hiện tượng xuất huyết dạng điểm, trong trường hợp này cá thường chết với tỷ lệ cao trong thời gian ngắn là do cá nhiễm trùng máu nặng kèm theo tổn thương não và hệ thống thần kinh

Giải phẫu xoang bụng cho thấy gan, lá lách, thận, ruột là các cơ quan có nhiều tổn thương và chiếm tỷ lệ cao. Trong đó, gan và thận thể hiện sự tổn thương ở nhiều mức độ khác nhau như sưng, xung huyết, xuất huyết và tụ huyết, mẫu cá có biểu hiện lồi mắt và kéo màng. Một số con bị bệnh nặng gan thường bị sưng rất to, rìa tù và nhũn (hình 3). Lách cá bệnh thường bị sưng, tụ huyết và thay đổi hình dạng bình thường. Lách của cá rô phi khỏe mạnh thường mỏng dẹt, có hình lá liễu, tuy nhiên khi mắc bệnh lá lách tụ máu, sưng to, những con bị nặng lá lách căng phồng lên và chuyển sang dạng hình chuông. Ruột cá bệnh thường xung huyết hoặc xuất huyết, ruột chứa nhiều chất nhầy, niêm mạc ruột xuất huyết, một số vùng của niêm mạc ruột còn bị thoái hóa rõ rệt (Trương Đình Hoài và cs. 2014).

3. Yếu tố rủi ro xuất hiện bệnh

Một số nguyên nhân gây stress trong ao/lồng nuôi của cá bị bệnh như nhiệt độ cao, pH > 8, ôxy hòa tan thấp, nước có hàm lượng amonia, nitrite cao, nuôi với mật độ dày, quá trình vận chuyển và đánh bắt cá là những yếu tố quan trọng làm bùng phát dịch bệnh này. Nhiệt độ cao trên 31°C là một yếu tố quan trọng làm bùng phát dịch bệnh này. Đối với khu vực phía Bắc, bệnh thường xảy ra vào tháng 6 đến tháng 9, đây là thời điểm có nền nhiệt độ cao và đi kèm với những trận mưa rào là điều kiện thuận lợi cho việc bùng phát bệnh này.

4. Giải pháp phòng bệnh

Để phòng bệnh cho cá, người nuôi nên thực hiện biện pháp phòng bệnh tổng hợp. Đặc biệt, cần thực hiện triệt để một số công việc sau:

- Duy trì độ sâu mực nước ao luôn lớn hơn 2 m.
- Tránh gây sốc cho cá trong vận chuyển, đánh bắt, cho ăn (giảm lượng cho ăn trên ngày, cắt bữa ăn trưa khi nhiệt độ nước trên 35oC).
- Tăng cường sức đề kháng cho cá: Bổ sung Vitamin C + Vitamin tổng hợp và khoáng.
- Quản lý chênh lệch nhiệt độ giữa tầng mặt và tầng đáy: Bật máy quạt nước từ 12h - 18h hàng ngày và từ 22h đêm đến 5h sáng; Dùng lưới đen che mặt lồng.
- Sử dụng C tạt trực tiếp xuống ao nuôi vào lúc 14 - 16h trong những ngày thời tiết nắng gắt.
- Định kỳ sử dụng chế phẩm Probiotics và men xử lý đáy để tạo hệ vi sinh có lợi và hấp thu khí độc ở tầng đáy.
- Dự trữ oxy cấp cứu trong kho để sử dụng trong các trường hợp cần thiết.

5. Xử lý ao/lồng bị bệnh

Đối với ao/lồng bị bệnh, cần áp dụng tổng hợp các biện pháp sau:

- Loại bỏ ngay những con chết và yếu.
- Xử lý môi trường nước bằng phương pháp phun hóa chất xuống ao nuôi hoặc treo túi hóa chất đối với khu lồng - bè.
- Dừng cho cá ăn 1 ngày.
- Gửi mẫu xét nghiệm và làm kháng sinh đồ.
- Sử dụng kháng sinh (dựa trên kết quả kháng sinh đồ), Vitamin C/chất tăng cường hệ miễn dịch (Beta - glucan) cho ăn liên tục 7 - 10 ngày.
- Sau khi kết thúc dùng kháng sinh, tiếp tục cho ăn Vitamin C và sử dụng thêm men tiêu hóa và giải độc gan trong vòng 10 ngày.

TS Đoàn Quốc Khánh

<http://thuysanvietnam.com.vn/giai-phap-phong-benh-cho-ca-ro-phi-mua-nang-nong-article-24119.tsvn>